CONCHISTADORII PRIN OCHII AZTECILOR

Antologie de texte indigene

Ediţie îngrijită de **Miguel León-Portilla**

Traducere din limba engleză de Anca Irina Ionescu
Prefaţă de Marius Chivu

CORINT BOOKS
2019

Capitolul 1

Semne prevestitoare ale venirii spaniolilor

Introducere

Documentele prezentate în primele 13 capitole ale cărţii de faţă relatează evenimente care au început cu câţiva ani înainte de sosirea spaniolilor pe coasta de est a Mexicului și s-au încheiat odată cu căderea orașului Tenochtitlán în faţa conchistadorilor. Ultimele două capitole oferă, în loc de concluzii, o relatare oarecum diferită a Conchistei, scrisă în 1528 de autori indigeni anonimi din Tlatelolco și trei *icnocuicatl* (trenodii sau cântece de jale), ce deplâng înfrângerea și distrugerea capitalei aztece.

Textele au fost aranjate în așa fel încât să ofere o relatare cronologică a Conchistei și conţin mai multe discrepanţe și contradicţii vizibile. Nu am încercat să rezolvăm toate problemele pe care acestea le ridică în faţa istoricilor. Preocuparea noastră fundamentală a fost redarea aspectului uman al relatării, dezvăluirea modului în care au interpretat indigenii nahua prăbușirea propriei civilizaţii.

Primul capitol începe cu un pasaj din *Codex Florentinus*; textul original este în limba nahuatl a indigenilor din Sahagún. Este urmat de două fragmente selectate din *Historia de Tlaxcala* scrisă de Diego Muñoz Camargo, căsătorit cu o reprezentantă a nobilimii din Tlaxcala. Tlaxcaltecii s-au aliat cu Cortés,

iar Muños Camargo a relatat din punctul lor de vedere, dar descrierea semnelor prevestitoare care au apărut în Mexic este una destul de apropiată de cea a autorilor indigeni din Sahagún.

Semnele prevestitoare descrise de autorii indigeni din Sahagún

Primul semn rău prevestitor: Cu zece ani înainte de venirea spaniolilor aici, a apărut pe cer un semn rău prevestitor. Era ca un spic de foc, ca o limbă de foc sau precum strălucirea zorilor; și era ca și când s-ar fi prelins sânge de foc, picătură cu picătură, ca dintr-o rană a cerului. Avea un aspect lat la bază, îngust la vârf și strălucea chiar în inima cerului.

Iată cum a apărut: s-a ivit pe cerul de răsărit la miezul nopții și a ars până s-a crăpat de ziuă, dar a dispărut când s-a ridicat soarele. Timpul cât s-a arătat a fost un an întreg, începând în anul Casei-12.

Când a apărut prima dată, a stârnit mare larmă și mare tulburare. Oamenii se loveau cu mâna peste gură, erau uluiți și înspăimântați, întrebându-se ce poate să însemne.

Al doilea semn rău prevestitor: Templul lui Huitzilopochtli[1] a fost cuprins de flăcări. Se crede că nu i-a pus nimeni foc, că a ars de la sine. Numele lăcașului său divin era Tlacateccan [Casa Autorității].

Iar acum arde, coloanele de lemn ard! Flăcările, limbi de foc țâșnesc în sus, explozii de foc tot în sus, spre cer!

Vâlvătăile au mistuit curând toată lucrătura de lemn a templului. Când oamenii au văzut pentru prima dată focul au strigat:

— Mexicani, veniți în fuga mare! Putem să-l stingem! Aduceți gălețile!

[1] Zeul soarelui și al războiului.

Dar, când au aruncat apă peste flăcări, acestea au ţâşnit şi mai sus. Nu au putut să-l stingă şi templul a ars până în temelii.

Al treilea semn rău prevestitor: Un templu a fost avariat de un fulger. Acesta era templul lui Xiuhtecuhtli[1], fusese ridicat din paie, în locul numit Tzonmolco[2]. În ziua aceea ploua, dar era numai o ploaie măruntă sau o bură şi nu s-a auzit niciun tunet. De aceea, fulgerul a fost luat drept un semn prevestitor. Oamenii spuneau:

— Templul a fost izbit de o lovitură de la soare.

Al patrulea semn rău prevestitor: Focul a început să curgă din cer, în timp ce soarele încă mai strălucea. Era împărţit în trei. Ţâşnea din locul în care soarele apune şi mergea drept spre locul în care soarele răsare, răspândind o ploaie de scântei ca un cărbune roşu încins. Când oamenii au văzut coada lungă ce se întindea pe cer, s-a stârnit multă larmă şi mare tulburare, ca şi când ar fi răsunat o mie de clopoţei.

Al cincilea semn rău prevestitor: Vântul a biciuit apa, până când aceasta a început să fiarbă. Era ca şi când ar fi clocotit de furie, ca şi când s-ar fi sfărâmat în bucăţele de atâta înverşunare. Şi a început de foarte departe, s-a înălţat sus în aer şi a izbit zidurile caselor. Locuinţele inundate s-au prăbuşit în apă. Aceasta a fost tocmai în lacul de lângă noi.

Al şaselea semn rău prevestitor: Oamenii au auzit o femeie plângând, noapte după noapte. Se arăta în toiul nopţii şi striga cu voce tare:

— Copiii mei, trebuie să fugim departe din acest oraş!

Iar, alteori, se lamenta:

---

[1] Zeul focului.

[2] O parte din templul principal de la Tenochtitlán.

— Copiii mei, unde să vă duc?[1]

Al șaptelea semn rău prevestitor: În plasele pescarilor s-a prins o făptură ciudată. Oamenii care pescuiesc pe lacuri au prins o pasăre de culoarea cenușii, o înaripată ce semăna cu un cocor. I-au adus-o lui Montezuma în Casa Neagră.[2]

Pasărea avea o oglindă ciudată în creștetul capului. Oglinda era găurită în mijloc ca o spirală de fus, iar pe fața ei putându-se observa cerul nopții. Era la amiază, dar pe fața acelei oglinzi se vedeau stelele și *mamalhuaztli*[3]. Montezuma, când a văzut stelele și *mamalhuaztli*, a considerat că este un semn mare și foarte rău prevestitor.

Dar când s-au uitat a doua oară în oglindă au întrezărit o câmpie îndepărtată. Oamenii se mișcau acolo, răspândiți în rânduri și înaintând în mare grabă. Se războiau unii cu alții și călăreau pe spatele unor animale care semănau cu cerbii.

Montezuma i-a chemat pe magicienii și pe înțelepții săi și i-a întrebat:

— Puteți să explicați ceea ce am văzut eu? Creaturi ca niște ființe omenești, care aleargă și se luptă…!

Dar, când s-au uitat în oglindă, la rându-le, ca să-i răspundă, totul dispăruse și nu au mai văzut nimic.

Al optulea semn rău prevestitor: Ființe monstruoase au apărut pe străzile cetății: oameni diformi cu două capete, dar cu

---

[1] Se pare că aceasta ar fi o referire la Cihuacoatl, o veche divinitate a pământului, care plângea și se jelea în noapte. Este una dintre antecedentele divinității *llorona* (femeia care plânge), care mai poate fi auzită și astăzi în zona rurală a Mexicului.

[2] Casa studiilor magice. Regele Montezuma era un vrăjitor amator pasionat.

[3] Trei stele din constelația Taurului. Erau deosebit de importante în religia nahuatl: indienii nahuatl executau diverse ceremonii în onoarea lor și le ofereau, de trei ori pe noapte, tămâie extrasă din rășină.

un singur trup. Au fost duşi la Casa Neagră şi arătaţi lui Montezuma; dar, în momentul în care el i-a văzut, toţi aceştia au dispărut.

Semnele rău prevestitoare, aşa cum sunt descrise de Muñoz Camargo[1]

Cu zece ani înainte de venirea spaniolilor, oamenii au văzut o minune ciudată şi au luat-o drept un semn rău şi puternic. Aceasta era o coloană de foc, care a izbucnit în timpul nopţii, aruncând scântei strălucitoare şi sclipiri ce păreau o ploaie de foc pe pământ, luminând ca ziua. Se pare că erau îndreptate spre cer sub o formă de piramidă, cu baza pe pământ, unde era şi foarte lată, apoi se îngusta spre vârful ce se înălţa şi atingea cerul. Apărea la miezul nopţii şi putea fi văzută până la ivirea zorilor, dar, în timpul zilei, ea era stinsă de forţa şi de strălucirea soarelui. Iar această minune a durat un an întreg, începând din anul pe care nativii îl numeau Casa 12, adică 1517 după numărătoarea noastră spaniolă.

Când acest semn şi miracol a fost văzut pentru prima oară, indigenii au fost copleşiţi de spaimă, plângeau şi strigau şi se jeleau în gura mare, se loveau cu palma peste gură, aşa cum au obiceiul. Aceste strigăte şi vaiete erau însoţite de sacrificii de sânge şi de fiinţe omeneşti, căci aceasta le era practica ori de câte ori credeau că sunt ameninţaţi de vreo calamitate.

Această mare minune a provocat atât de multă spaimă şi uimire că oamenii vorbeau necontenit despre ea, încercând să-şi imagineze ce ar putea să reprezinte un semn atât de straniu. I-au rugat pe prezicători şi pe magicieni să îi interpreteze

[1] Selecţia textelor din *Historia de Tlaxcala* se bazează, în mod clar, pe relatarea autorilor indigeni din Sahagún.

semnificaţia, căci nu se mai văzuse şi nu se mai povestise nicăieri în lume aşa ceva. Trebuie să reţinem că aceste semne au început să apară cu zece ani înainte de sosirea spaniolilor, dar anul numit Casa 12, după numărătoarea lor, era anul 1517, adică cu doi ani înainte ca spaniolii să ajungă pe acest pământ.

A doua minune, semn sau prevestire pe care au văzut-o indigenii a fost aceasta: templul demonului Huitzilopochtli din zona numită Tlacateco a luat foc și a ars, deși nimeni nu îi dăduse foc. Vâlvătaia a fost atât de puternică și de bruscă, încât limbile de foc au izbucnit afară pe uși și păreau să atingă cerul. Când s-a întâmplat aceasta, s-a produs multă larmă și tulburare, s-au auzit multe ţipete și vaiete. Oameni strigau:

— Mexicani! Veniţi cât puteţi de repede! Aduceţi găleţi ca să-l stingem!

Toţi cei care au auzit s-au repezit să ajute, dar, când au aruncat apă peste foc, acesta a izbucnit cu și mai mare violenţă și, astfel, tot templul a ars până în temelii.

A treia minune a fost aceasta: trăsnetul a lovit un templu al veneraţiei al cărui acoperiș era din paie. Numele acestui templu era Tzonmolco și era închinat idolului lor, Xiuhtecuhtli. Trăsnetul a lovit templul fără fulger sau tunet, în timp ce cădea numai o ploaie ușoară, ca o rouă. A fost luat drept un semn rău și o apariţie care prevestea ceva rău și totul a ars până în temelii.

A patra minune a fost aceasta: cometele au brăzdat cerul în timpul zilei, pe când soarele strălucea. Alergau câte trei, de la vest la est, cu mare grabă și în plină forţă, aruncând tăciuni sclipitori și scântei de foc și trăgând după ele cozi lungi, a căror strălucire umplea tot cerul. Când au văzut aceste semne rele, oamenii s-au înspăimântat, ţipând și jelind cu voce tare.

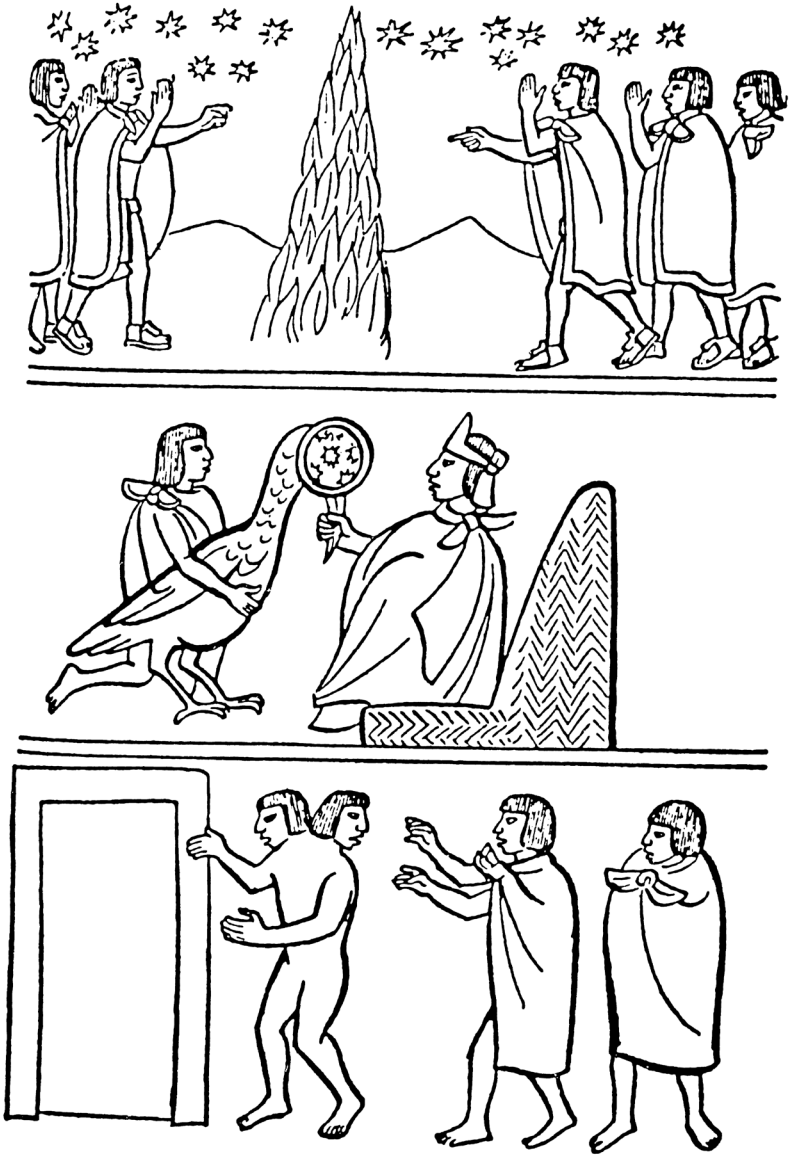

Semne rău prevestitoare (Codex Florentinus)

A cincea minune a fost aceasta: Lacul Mexic s-a învolburat, deși nu sufla nici o pală de vânt. A început să fiarbă, și a fiert, și a fiert mereu, a spumegat până când a ajuns la mare înălţime și a spulberat jumătate dintre casele orașului. Clădirile s-au prăbușit una după alta și au fost distruse de ape.

A șasea minune a fost aceasta: oamenii auzeau noaptea vocea unei femei care plângea, se văita și ofta, înecându-se în lacrimi. Această femeie striga:

— O, fiii mei, suntem pierduţi! sau se lamenta: O, fiii mei, unde să vă ascund…?

A șaptea minune a fost aceasta: oamenii care muncesc pe Lacul Mexic – pescarii și alţi oameni cu bărci sau păsărarii în canoele lor – au prins o pasăre cu pene închise la culoare, care semăna cu un cocor și i-au dus-o lui Montezuma ca s-o vadă și el. El se afla în palatul Sălii Negre. Soarele era deja la apus. Pasărea era atât de deosebită și de minunată, încât nimeni nu putea să spună cât este de ciudată și nici s-o descrie prea bine. Pe cap avea o diademă rotundă, de forma unei oglinzi clare și transparente, în care se vedea cerul și trei stele din Taur, dar și stelele din zodia Gemeni. Când Montezuma a văzut aceasta, s-a umplut de spaimă și de mirare, căci credea că reprezintă un semn rău să vadă stelele de pe cer în diadema acelei zburătoare.

Când s-a uitat a doua oară în oglindă, Montezuma a văzut mai mulţi oameni înarmaţi ca niște războinici, cum veneau în șiruri bine organizate. Se încăierau și se luptau unii cu alţii și erau însoţiţi de cerbi ciudaţi și de alte creaturi.

De aceea și-a chemat magicienii și prezicătorii, în a căror înţelepciune se încredea, și i-a întrebat ce înseamnă aceste viziuni nefirești.

— Dragii mei prieteni învăţaţi, am văzut semne mari în diadema unei păsări, care mi-a fost adusă ca și ceva nou și minunat,

cum nu s-a mai văzut până acum. Iar eu am văzut în această diademă, care este limpede ca o oglindă, un grup ciudat de oameni, care veneau spre mine peste o câmpie. Acum, priviţi şi voi, ca să vedeţi ce am întrezărit eu.

Dar, când au vrut să-l sfătuiască pe stăpân în legătură cu ceea ce li se părea un lucru atât de minunat și să-și dea cu părerea, să-i facă prorociri și să-i ghicească viitorul, pasărea a dispărut brusc; și, astfel, nu au putut să-i ofere nicio părere sigură.

A *opta minune* și semn care a apărut în Mexic: indigenii au văzut doi oameni uniţi într-un singur corp – pe aceștia îi numeau *tlacantzolli* („oameni-strânși-împreună") și alţii, care aveau două capete, dar un singur trup. Au fost aduși la palatul Sălii Negre, ca să fie arătaţi marelui Montezuma, dar au dispărut imediat ce i-a văzut acesta și toate semnele au devenit invizibile. Pentru localnici, aceste minuni prevesteau moarte și distrugere, însemnând că venea sfârşitul lumii și vor fi creaţi alţi oameni care să locuiască pe pământ. Erau atât de înspăimântaţi și de îndureraţi, încât nu puteau să judece limpede lucrurile acestea atât de noi și de ciudate, nemaivăzute și nemaiauzite până atunci.

Minunile și semnele observate la Tlaxcala

Alte semne au apărut acolo, în provincia Tlaxcala, cu puţin timp înainte de sosirea spaniolilor. Primul a fost o lumină ce strălucea la răsărit în fiecare dimineaţă, cu trei ore înainte de răsăritul soarelui. Această strălucire era ca un nor alb luminos, care se înălţa pe cer și oamenii erau plini de spaimă și de uimire, căci nu știau ce poate să fie.

Și au mai văzut și alt semn miraculos: un vârtej de praf, care s-a ridicat precum o mânecă de pe vârful muntelui Matlalcueye,

care se numește acum Sierra de Tlaxcala[1], iar această mânecă a crescut atât de înaltă, încât părea să atingă cerul. Semnul a apărut de multe ori pe tot parcursul anului și le-a produs multă spaimă și mirare oamenilor, emoţii care le sunt contrare firii și neamului lor. Nu puteau crede altceva decât că zeii au coborât din ceruri, iar știrea s-a răspândit prin ţinut până în cele mai mici sate. Dar, oricum o fi fost, sosirea unui popor nou și ciudat a fost, în cele din urmă, anunţată și confirmată, mai ales în Mexic, capitala acestui imperiu și a monarhiei.

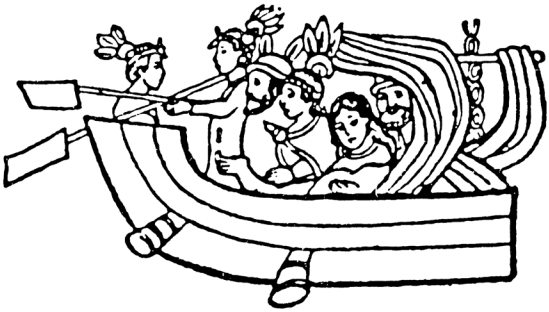

[1] Denumirea actuală este La Malinche.